

Research article

The Relationship Between Dental Prosthesis Need and Dental Prosthesis Status of The Elderly in Puai Noi District, Khon Kaen Province

Weerapan Jaikaew

Dentist, Senior Professional Level,
Dental Department, Puai Noi Hospital,
Puai Noi Sub-district, Puai Noi District,
Khon Kaen Province

Teerasak Phajan

Assistant Professor, Sirindhorn College
of Public Health, Khon Kaen, Faculty
of Public Health and Allied Health
Sciences, Praboromarajchanok Institute

Abstract

This analytical cross-sectional study aimed to examine the relationship between dental prosthesis need and dental prosthesis status of the elderly in Puai Noi District, Khon Kaen Province. Data were collected from oral health records and oral examinations of 306 elderly individuals aged 60 and above in Puai Noi District, Khon Kaen Province. The data were analyzed using descriptive statistics and simple logistic regression with odds ratio (OR) from April to October 2023.

The results showed that 9.8% of the elderly had no teeth, 30.1% had 0-12 teeth, 48.3% had fewer than 20 teeth, and fewer than four posterior occlusal pairs, with an average of 17.0 ± 9.4 teeth per person. Of the 148 elderly individuals who needed a dental prosthesis, only 33 (22.3%) received them, while 115 (77.7%) did not. A statistically significant relationship was found between dental prosthesis need and dental prosthesis status ($p < 0.05$). The elderly who needed a dental prosthesis (those with fewer than 20 teeth, and fewer than four posterior occlusal pairs) were 4.24 times more likely to wear a dental prosthesis than elderly who did not need a dental prosthesis (OR = 4.24, 95% CI = 1.93-10.03, $p < 0.001$).

Keyword: Dental prosthesis need,
Dental prosthesis status, The elderly

Corresponding author

Weerapan Jaikaew

E-mail : weerapan.j@kkumail.com

Received date : 29 November 2024

Revised date : 24 February 2025

Accepted date : 5 April 2025

บทความวิจัย (Research article)

ความสัมพันธ์ระหว่างความจำเป็นต้องใส่ฟันเทียมกับสถานะการใส่ฟันเทียมของผู้สูงอายุ
ในอำเภอเปือยน้อย จังหวัดขอนแก่น

วีรพันธ์ ใจแก้ว ทันตแพทย์ชำนาญการพิเศษ กลุ่มงานทันตกรรม โรงพยาบาลเปือยน้อย ตำบลเปือยน้อย อำเภอเปือยน้อย จังหวัดขอนแก่น ธีรศักดิ์ พาจันท์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดขอนแก่น คณะสาธารณสุขศาสตร์และสหเวชศาสตร์ สถาบันพระบรมราชชนก	บทคัดย่อ การวิจัยเชิงวิเคราะห์แบบภาคตัดขวางนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความจำเป็นต้องใส่ฟันเทียมกับสถานะการใส่ฟันเทียมของผู้สูงอายุในอำเภอเปือยน้อย จังหวัดขอนแก่น เก็บข้อมูลจากแบบบันทึกสถานะช่องปากร่วมกับการตรวจสถานะช่องปากผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปในอำเภอเปือยน้อย จังหวัดขอนแก่น 306 คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและสถิติ Simple logistic regression นำเสนอค่า Odds ratio (OR) ตั้งแต่เมษายน - ตุลาคม 2566 ผลการศึกษา พบว่าผู้สูงอายุร้อยละ 9.8 ไม่มีฟันทั้งปาก ร้อยละ 30.1 มีฟัน 0-12 ซี่ ร้อยละ 48.3 มีฟันธรรมชาติน้อยกว่า 20 ซี่ และคู่สบฟันหลังเฉพาะฟันแท้น้อยกว่า 4 คู่สบ และมีฟันในช่องปากเฉลี่ย 17.0 ± 9.4 ซี่ต่อคน ทั้งนี้จากผู้สูงอายุที่มีความจำเป็นต้องใส่ฟันเทียมทั้งหมด 148 คน ได้ใส่ฟันเทียมเพียง 33 คน (ร้อยละ 22.3) และไม่ได้ใส่ฟันเทียมถึง 115 คน (ร้อยละ 77.7) และพบความสัมพันธ์ระหว่างความจำเป็นต้องใส่ฟันเทียมกับสถานะการใส่ฟันเทียม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) โดยผู้สูงอายุที่มีความจำเป็นต้องใส่ฟันเทียม (ฟันธรรมชาติน้อยกว่า 20 ซี่ และคู่สบฟันหลังเฉพาะฟันแท้น้อยกว่า 4 คู่สบ) มีโอกาสได้ใส่ฟันเทียมเป็น 4.24 เท่าของผู้สูงอายุที่ไม่มีความจำเป็นต้องใส่ฟันเทียม ($OR = 4.24$, 95% CI = 1.93-10.03, $p < 0.001$)
ผู้รับผิดชอบบทความ วีรพันธ์ ใจแก้ว อีเมล: weerapan.j@kkumail.com วันที่ได้รับบทความ : 29 พฤศจิกายน 2567 วันที่แก้ไขบทความ : 24 กุมภาพันธ์ 2568 วันที่ตอบรับบทความ : 5 เมษายน 2568	คำสำคัญ: ความจำเป็นต้องใส่ฟันเทียม, สถานะการใส่ฟันเทียม, ผู้สูงอายุ

บทนำ

ประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548¹ ซึ่งผู้สูงอายุเป็นวัยที่มักมีปัญหาในด้านสุขภาพอนามัยมากกว่าวัยอื่น ๆ ปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นทางร่างกายของผู้สูงอายุอย่างหนึ่ง คือ ปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพช่องปาก โดยผู้สูงอายุมักมีปัญหาฟันผุ ฟันโยก และฟันสีกกร่อน ทำให้ผู้สูงอายุไม่สามารถรับประทานอาหารได้ตามปกติ ร่างกายได้รับสารอาหารไม่เพียงพอ ส่งผลต่อสุขภาพร่างกายและคุณภาพชีวิต² มีการกำหนดคุณภาพชีวิตด้านทันตสุขภาพในประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ควรมีฟันที่ใช้งานได้อย่างน้อย 20 ซี่ มีฟันกรามที่สบกันดีทั้งด้านขวาและด้านซ้ายอย่างน้อยข้างละ 2 คู่ มีเหงือกแข็งแรงและไม่เป็นโรคเหงือกอักเสบ จึงถือเป็นผู้สูงอายุมีสุขภาพช่องปากที่ดี³

จากรายงานผลการสำรวจสภาวะสุขภาพช่องปากแห่งชาติครั้งที่ 8 ในปี พ.ศ. 2560⁴ พบว่าผู้สูงอายุ 60-74 ปี ไม่มีฟันทั้งปาก คิดเป็นร้อยละ 8.7 และเพิ่มขึ้นร้อยละ 31.0 ในผู้สูงอายุ 80-85 ปี นอกจากนี้ยังพบว่าผู้สูงอายุ 60-74 ปี และ 80-85 ปี มีฟันธรรมชาติน้อยกว่า 20 ซี่ และคู่สบฟันหลังเฉพาะฟันแท้น้อยกว่า 4 คู่สบ คิดเป็นร้อยละ 60.6 และ 88.7 เฉพาะในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าผู้สูงอายุ 60-74 ปี และ 80-85 ปี ที่ไม่มีฟันทั้งปาก คิดเป็นร้อยละ 4.1 และ 22.7 มีฟันธรรมชาติน้อยกว่า 20 ซี่ และคู่สบฟันหลังเฉพาะฟันแท้น้อยกว่า 4 คู่สบ คิดเป็นร้อยละ 53.0 และ 89.7 ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับผลการสำรวจสภาวะสุขภาพช่องปากแห่งชาติครั้งที่ 8⁴ และเมื่อเปรียบเทียบสภาวะการใส่ฟันเทียมกับความจำเป็นต้องใส่ฟันเทียม พบว่าสภาวะการใส่ฟันเทียมของผู้สูงอายุ 60-74 ปี และ 80-85 ปี ยังมีจำนวนน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับความจำเป็นต้องใส่ฟันเทียมที่มีจำนวนมาก

จากข้อมูลของโรงพยาบาลเป็อนน้อย อำเภอบึงน้อย จังหวัดขอนแก่น ในปีงบประมาณ 2564⁵ จะพบว่าประชากรผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 3,838 คน ได้รับการใส่ฟันเทียมจากโรงพยาบาลเป็อนน้อยเพียง 197 คน คิดเป็นร้อยละ 5.1 ของประชากรผู้สูงอายุทั้งหมด สอดคล้องกับผลการสำรวจสภาวะสุขภาพช่องปากแห่งชาติครั้งที่ 8⁴ ที่พบว่าผู้สูงอายุ 60-74 ปี และ 80-85 ปี ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้รับการใส่ฟันเทียมในจำนวนที่น้อย อีกทั้งยังขาดข้อมูลทั่วไป ข้อมูลจำนวนฟันที่ใช้งานได้ ข้อมูลการใส่ฟันเทียม และข้อมูลความจำเป็นต้องใส่ฟันเทียมของผู้สูงอายุในพื้นที่ที่เป็นปัจจุบัน ดังนั้นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความจำเป็นต้องใส่ฟันเทียมกับสภาวะการใส่ฟันเทียมของผู้สูงอายุในอำเภอบึงน้อย จังหวัดขอนแก่น จึงเป็นประโยชน์เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการประเมินความจำเป็นต้องใส่ฟันเทียมกับสภาวะการใส่ฟันเทียมของผู้สูงอายุในพื้นที่และเพื่อใช้ในการวางแผนด้านการให้บริการใส่ฟันเทียมแก่ผู้สูงอายุที่เหมาะสมต่อไป โดยการศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความจำเป็นต้องใส่ฟันเทียมกับสภาวะการใส่ฟันเทียมของผู้สูงอายุในอำเภอบึงน้อย จังหวัดขอนแก่น

วัสดุและวิธีการ

เป็นการศึกษาเชิงวิเคราะห์แบบภาคตัดขวาง (Analytical cross-sectional study) ประชากร คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ในอำเภอบึงน้อย จังหวัดขอนแก่น จำนวน 4,390 คน⁶ กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรการประมาณค่าสัดส่วนแบบทราบนาดประชากร ($P =$ ค่าสัดส่วนการเข้ารับบริการใส่ฟันเทียมของผู้สูงอายุ 60-74 ปี รายงานผลการสำรวจสภาวะสุขภาพช่องปากแห่งชาติครั้งที่ 8 ประเทศไทย พ.ศ. 2560)⁴ ได้ขนาดตัวอย่าง 306 คน สุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified random sampling) ในสถานบริการทั้งหมด 4 แห่ง ตามขนาดประชากร (Sampling with probability proportional to size: PPS) เกณฑ์การคัดเข้า ได้แก่ ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ที่อาศัยในอำเภอบึงน้อย จังหวัดขอนแก่น ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2565 และไม่มีการเจ็บป่วยที่รุนแรง เกณฑ์การคัดออก ได้แก่ ผู้ที่ไม่มีสัญชาติไทย และเกณฑ์ให้เลิกการศึกษา ได้แก่ ผู้ที่มีปัญหาสุขภาพกะทันหัน หรือไม่อนุญาตให้นำข้อมูลไปใช้และเปลี่ยนใจ

นิยามศัพท์เฉพาะของตัวแปรที่สำคัญ ได้แก่ 1) ความจำเป็นต้องใส่ฟันเทียม หมายถึง มีฟันธรรมชาติ น้อยกว่า 20 ซี่ และคู่สบฟันหลังเฉพาะฟันแท้น้อยกว่า 4 คู่สบ และ 2) สภาวะการใส่ฟันเทียม หมายถึง ไม่ได้ใส่ฟันเทียม หรือใส่ฟันเทียมบางส่วนถอดได้ขากรรไกรบน หรือใส่ฟันเทียมบางส่วนถอดได้ขากรรไกรล่างหรือใส่ฟันเทียมบางส่วนถอดได้ขากรรไกรบนและล่าง หรือใส่ฟันเทียมครึ่งปากขากรรไกรบน หรือใส่ฟันเทียมครึ่งปากขากรรไกรล่าง หรือใส่ฟันเทียมครึ่งปากขากรรไกรบนและบางส่วนขากรรไกรล่าง หรือใส่ฟันเทียมทั้งปากขากรรไกรบนและล่าง

เก็บรวบรวมข้อมูลโดยประสานกับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่นเพื่อขอดำเนินโครงการวิจัย และประสานโรงพยาบาลและโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลทุกแห่งในอำเภอเปือยน้อย จังหวัดขอนแก่น นัดผู้สูงอายุชี้แจงและขอความยินยอมผู้สูงอายุเข้าร่วมโครงการวิจัย หากผู้สูงอายุคนใดอ่านหนังสือไม่ได้ ผู้วิจัยจะอ่านให้ฟังทีละข้อ นำข้อมูลมาทดสอบทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย และหาความสัมพันธ์ระหว่างความจำเป็นต้องใส่ฟันเทียม กับสภาวะการใส่ฟันเทียมด้วยสถิติ Simple logistic regression นำเสนอค่า Odds Ratio (OR) กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ P น้อยกว่า 0.05 งานวิจัยนี้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยเกี่ยวกับมนุษย์ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น เลขที่โครงการ 060/2565 วันที่ 16 ธันวาคม 2565

เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบบันทึกสภาวะช่องปากผู้สูงอายุ ดัดแปลงจากแบบบันทึกสภาวะช่องปากผู้สูงอายุโครงการฟันเทียมพระราชทาน⁷ ประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ สิทธิการรักษา และการเข้ารับบริการ และส่วนที่ 2 แบบตรวจสอบสภาวะช่องปาก ได้แก่ จำนวนฟันแท้ที่เหลือที่ใช้งานได้ การสบฟัน และสภาวะการใส่ฟันเทียม ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยทันตแพทย์เฉพาะทางด้านทันตสาธารณสุข 3 ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ทุกข้อ และตรวจสอบความเที่ยงของการตรวจสอบสภาวะช่องปากภายในคนเดียวกัน (Intra-observer Reliability) ดำเนินการโดยทันตแพทย์ที่ฝึกตรวจในสภาวะช่องปากจริงในกลุ่มตัวอย่าง 30 คน ซึ่งทำการตรวจ 2 ครั้ง โดยผู้สูงอายุทั้ง 30 คนนี้จะถูกตัดออกจากการศึกษาจริง จากนั้นนำผลมาหาความสอดคล้องของข้อมูลภายในคนเดียวกันได้ค่าแคปปา (Kappa) เท่ากับ 0.84

ผลการศึกษา

จากผู้สูงอายุ 306 คน พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 65.7 มีอายุระหว่าง 60-69 ปี ร้อยละ 59.5 โดยมีอายุเฉลี่ย 69.0 ± 6.3 ปี มีระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษา ร้อยละ 77.2 รายได้อยู่ระหว่าง 0-700 บาท ร้อยละ 66.0 ไม่มีอาชีพ ร้อยละ 61.1 สิทธิการรักษาส่วนใหญ่เป็นสิทธิประกันสุขภาพถ้วนหน้า ร้อยละ 87.6 และเข้ารับบริการทางทันตกรรมโดยญาติพาไป ร้อยละ 55.6 จำนวนฟันแท้ที่ใช้งานได้และการสบฟัน พบว่าผู้สูงอายุมีค่าเฉลี่ยฟันในช่องปาก 17.0 ± 9.4 ซี่ต่อคน ไม่มีฟันทั้งปาก 30 คน (ร้อยละ 9.8) มีฟันธรรมชาติ 0-12 ซี่ 92 คน (ร้อยละ 30.1) และมีฟันธรรมชาติไม่น้อยกว่า 20 ซี่ และคู่สบฟันหลังเฉพาะฟันแท้น้อยกว่า 4 คู่สบ 148 คน (ร้อยละ 48.3) ดังตารางที่ 1 ด้านการใส่ฟันเทียม พบว่าผู้สูงอายุได้รับการใส่ฟันเทียมทั้งหมด 43 คน คิดเป็นร้อยละ 14.1 ของผู้สูงอายุทั้งหมด แบ่งเป็นผู้สูงอายุที่ใส่ฟันเทียมบางส่วนถอดได้ 22 คน (ร้อยละ 7.2) และใส่ฟันเทียมทั้งปาก 21 คน (ร้อยละ 6.9) โดยผู้สูงอายุที่ใส่ฟันเทียม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 60-69 ปี มีระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษา รายได้ต่อเดือน 0-700 บาท ไม่มีอาชีพ และใช้สิทธิประกันสุขภาพถ้วนหน้า ทั้งนี้ผู้สูงอายุที่ใส่ฟันเทียมบางส่วนถอดได้ ส่วนใหญ่เข้ารับบริการเพื่อใส่ฟันเทียมได้ด้วยตนเอง แตกต่างจากผู้สูงอายุที่ใส่ฟันเทียมทั้งปาก ส่วนใหญ่เข้ารับบริการเพื่อใส่ฟันเทียมโดยญาติพาไป (ดังตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไป จำนวนฟันแท้ที่เหลือ และสถานะการใส่ฟันเทียม ($n = 306$)

Table 1 General information, number of permanent teeth and dental prosthesis status ($n = 306$)

General information	Number (n) (%)	Number of permanent teeth (n) (%)			Denture (n) (%)	
		0 teeth	0-12 teeth	<20 teeth, <4 posterior occlusal pairs	Removable partial denture	Full denture
Sex						
Male	105 (34.3)	10 (3.3)	37 (12.1)	50 (16.3)	9 (2.9)	6 (2.0)
Female	201 (65.7)	20 (6.5)	55 (18.0)	98 (32.0)	13 (4.3)	15 (4.9)
Age (yrs.)						
60-79	182 (59.5)	15 (4.9)	38 (12.4)	72 (23.5)	15 (4.9)	10 (3.3)
70-79	109 (35.6)	10 (3.3)	44 (14.4)	65 (21.2)	7 (2.3)	8 (2.6)
≥80	15 (4.9)	5 (1.6)	10 (3.3)	11 (3.6)	0	3 (1.0)
Avg. 69.0±6.3						
Education level						
Not educated	44 (14.4)	10 (3.3)	19 (6.2)	31 (10.1)	0	8 (2.6)
Primary School	236 (77.2)	20 (6.5)	66 (21.7)	107 (35.0)	18 (6.0)	13 (4.3)
Junior High School	5 (1.6)	0	2 (0.6)	2 (0.6)	1 (0.3)	0
Senior High School	12 (3.9)	0	3 (1.0)	6 (2.0)	2 (0.6)	0
Voc. Cert. - High Voc. Cert.	5 (1.6)	0	2 (0.6)	2 (0.6)	0	0
Bachelor Degrees	4 (1.3)	0	0	0	1 (0.3)	0
Monthly Income (bath)						
0-700	202 (66.0)	14 (4.5)	53 (17.3)	90 (29.4)	17 (5.6)	7 (2.3)
701-1,499	32 (10.5)	6 (2.0)	14 (4.6)	21 (6.8)	1 (0.3)	4 (1.3)

General information	Number (n) (%)	Number of permanent teeth (n) (%)			Denture (n) (%)	
		0 teeth	0-12 teeth	<20 teeth, <4 posterior occlusal pairs	Removable partial denture	Full denture
≥1,500	72 (23.5)	10 (3.3)	25 (8.2)	37 (12.1)	4 (1.3)	10 (3.3)
Occupation						
Unemployed	187 (61.1)	17 (5.6)	60 (19.7)	95 (31.0)	16 (5.3)	12 (4.0)
Farmer	92 (30.0)	10 (3.3)	22 (7.2)	41 (13.4)	4 (1.3)	7 (2.3)
Employee	6 (2.0)	1 (0.3)	3 (1.0)	3 (1.0)	0	0
Trading	12 (4.0)	1 (0.3)	5 (1.6)	7 (2.3)	1 (0.3)	1 (0.3)
Government officer	1 (0.3)	0	0	0	0	0
Other	8 (2.6)	1 (0.3)	2 (0.6)	2 (0.6)	1 (0.3)	1 (0.3)
Medical Benefit Scheme						
UCS	268 (87.6)	24 (7.9)	78 (25.5)	130 (42.4)	15 (4.9)	17 (5.6)
OFC	33 (10.8)	5 (1.6)	11 (3.6)	14 (4.6)	6 (2.0)	3 (1.0)
SSS	5 (1.6)	1 (0.3)	3 (1.0)	4 (1.3)	1 (0.3)	1 (0.3)
Access to dental services						
Individual	136 (44.4)	12 (3.9)	43 (14.1)	64 (20.9)	15 (4.9)	9 (2.9)
By relatives	170 (55.6)	18 (5.9)	49 (16.0)	84 (27.4)	7 (2.3)	12 (4.0)
Total (306)	Avg. teeth 17.0±9.4	30 (9.8)	92 (30.1)	148 (48.3)	22 (7.2)	21 (6.9)

เมื่อเปรียบเทียบความจำเป็นต้องใส่ฟันเทียมตามชนิดของฟันเทียม พบว่าผู้สูงอายุที่มีความจำเป็นต้องใส่ฟันเทียมบางส่วนถอดได้ 118 คน คิดเป็นร้อยละ 38.5 ของผู้สูงอายุทั้งหมด แบ่งเป็นผู้ที่มีความจำเป็นต้องใส่ฟันเทียมบางส่วนถอดได้ขากรรไกรบน ขากรรไกรล่าง และขากรรไกรบนและล่าง 11 (ร้อยละ 3.6), 11 (ร้อยละ 3.6) และ 56 คน (ร้อยละ 18.2) ตามลำดับ มีความจำเป็นต้องใส่ฟันเทียมบางส่วนถอดได้ครึ่งปาก ขากรรไกรบน ครึ่งปากขากรรไกรล่าง ครึ่งปากขากรรไกรบนและบางส่วนขากรรไกรล่าง และบางส่วนขากรรไกรบนและครึ่งปากขากรรไกรล่าง 12 (ร้อยละ 4.0), 11 (ร้อยละ 3.6), 9 (ร้อยละ 2.9) และ 8 คน (ร้อยละ 2.6) ตามลำดับ และผู้สูงอายุที่มีความจำเป็นต้องใส่ฟันเทียมทั้งปากขากรรไกรบนและล่าง 30 คน คิดเป็นร้อยละ 9.8 ของผู้สูงอายุทั้งหมด (ดังตารางที่ 2)

เมื่อเปรียบเทียบความจำเป็นต้องใส่ฟันเทียมตามกลุ่มอายุ พบว่าผู้สูงอายุ 60-79 ปี มีความจำเป็นต้องใส่ฟันเทียมทั้งหมด 135 คน คิดเป็นร้อยละ 44.1 ของผู้สูงอายุทั้งหมด แบ่งเป็นผู้ที่มีความจำเป็นต้องใส่ฟันเทียมบางส่วนถอดได้ 110 คน (ร้อยละ 35.9) และฟันเทียมทั้งปากขากรรไกรบนและล่าง 25 คน (ร้อยละ 8.2) และผู้สูงอายุ 80 ปีขึ้นไป มีความจำเป็นต้องใส่ฟันเทียมทั้งหมด 13 คน คิดเป็นร้อยละ 4.2 ของผู้สูงอายุทั้งหมด แบ่งเป็นผู้ที่มีความจำเป็นต้องใส่ฟันเทียมบางส่วนถอดได้ 8 คน (ร้อยละ 2.6) และฟันเทียมทั้งปากขากรรไกรบนและล่าง 5 คน (ร้อยละ 1.6) (ดังตารางที่ 2)

ความต้องการซ่อมแซมฟันเทียม พบว่ามีความต้องการซ่อมแซมฟันเทียมทั้งหมด 21 คน คิดเป็นร้อยละ 48.8 ของผู้สูงอายุที่ได้รับการใส่ฟันเทียมทั้งหมด พบว่าผู้สูงอายุ 60-79 ปี มีความต้องการซ่อมแซมฟันเทียมทั้งหมด 18 คน (ร้อยละ 41.9) แบ่งเป็นผู้ที่มีความจำเป็นต้องใส่ฟันเทียมขากรรไกรบน 8 คน (ร้อยละ 18.6) และฟันเทียมขากรรไกรล่าง 10 คน (ร้อยละ 23.3) และผู้สูงอายุ 80 ปีขึ้นไป มีความต้องการซ่อมแซมฟันเทียมทั้งหมด 3 คน (ร้อยละ 6.9) แบ่งเป็นผู้ที่มีความจำเป็นต้องใส่ฟันเทียมขากรรไกรบน 1 คน (ร้อยละ 2.3) และฟันเทียมขากรรไกรล่าง 2 คน (ร้อยละ 0.6) (ดังตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ข้อมูลความจำเป็นต้องใส่ฟันเทียม ($n = 306$) และความต้องการซ่อมแซมฟันเทียม ($n = 43$)

Table 2 Dental prosthesis need ($n = 306$) and need repair ($n = 43$)

Age (yrs) (n, %)	Dental prosthesis need (n) (%)								Need repair (n) (%)
	Removable partial denture (118) (38.5)							Full denture	
	Upper	Lower	Upper /Lower	Upper Single	Lower Single	Upper Single /Lower	Upper /Lower Single		
	Upper	Lower	Upper /Lower	Upper Single	Lower Single	Upper Single /Lower	Upper /Lower Single		Upper Lower
60-79	10	10	54	10	10	8	8	25	8 (18.6)
(291, 95.1)	(3.3)	(3.3)	(17.5)	(3.3)	(3.3)	(2.6)	(2.6)	(8.2)	10 (23.3)
≥80	1	1	2	2	1	1	0	5	1 (2.3)
(15, 4.9)	(0.3)	(0.3)	(0.7)	(0.7)	(0.3)	(0.3)	(0)	(1.6)	2 (4.6)
Total	11	11	56	12	11	9	8	30	9 (20.9)
(306)	(3.6)	(3.6)	(18.2)	(4.0)	(3.6)	(2.9)	(2.6)	(9.8)	12 (27.9)

เมื่อเปรียบเทียบการใส่ฟันเทียมตามชนิดของฟันเทียม พบว่าผู้สูงอายุได้รับการใส่ฟันเทียมบางส่วนถอดได้ 22 คน คิดเป็นร้อยละ 7.2 ของผู้สูงอายุทั้งหมด แบ่งเป็นใส่ฟันเทียมบางส่วนถอดได้ขากรรไกรบน ขากรรไกรล่าง และขากรรไกรบนและล่าง 2 (ร้อยละ 0.7), 4 (ร้อยละ 1.3) และ 9 คน (ร้อยละ 3.0) ตามลำดับ ใส่ฟันเทียมบางส่วนถอดได้ครึ่งปากขากรรไกรบน ครึ่งปากขากรรไกรล่าง ครึ่งปากขากรรไกรบนและบางส่วน ขากรรไกรล่าง และบางส่วนขากรรไกรบนและครึ่งปากขากรรไกรล่าง 4 (ร้อยละ 1.3), 1 (ร้อยละ 0.3), 1 (ร้อยละ 0.3) และ 1 คน (ร้อยละ 0.3) ตามลำดับ และผู้สูงอายุได้รับการใส่ฟันเทียมทั้งปากขากรรไกรบน และล่าง 21 คน คิดเป็นร้อยละ 6.9 ของผู้สูงอายุทั้งหมด (ดังตารางที่ 3)

เมื่อเปรียบเทียบการใส่ฟันเทียมตามกลุ่มอายุ พบว่าผู้สูงอายุ 60-79 ปี ได้รับการใส่ฟันเทียมทั้งหมด 40 คน คิดเป็นร้อยละ 13.1 ของผู้สูงอายุทั้งหมด แบ่งเป็นใส่ฟันเทียมบางส่วนถอดได้ 22 คน (ร้อยละ 7.2) และฟันเทียมทั้งปากขากรรไกรบนและล่าง 18 คน (ร้อยละ 5.9) และผู้สูงอายุ 80 ปีขึ้นไป ได้รับการใส่ฟันเทียมทั้งหมด 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.0 ของผู้สูงอายุทั้งหมด แบ่งเป็นฟันเทียมบางส่วนถอดได้ 0 คน และฟันเทียมทั้งปากขากรรไกรบนและล่าง 3 คน (ร้อยละ 1.0) (ดังตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 ข้อมูลสถานะการใส่ฟันเทียม (n = 306)

Table 3 Dental prosthesis status data (n = 306)

Age (yrs) (n, %)	Removable partial denture (n) (%) (22) (7.2)							Full denture (n) (%)
	Upper	Lower	Upper /Lower	Upper Single	Lower Single	Upper Single /Lower	Upper /Lower Single	
60-79 (291, 95.1)	2 (0.7)	4 (1.3)	9 (3.0)	4 (1.3)	1 (0.3)	1 (0.3)	1 (0.3)	18 (5.9)
≥80 (15, 4.9)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	3 (1.0)
Total (306)	2 (0.7)	4 (1.3)	9 (3.0)	4 (1.3)	1 (0.3)	1 (0.3)	1 (0.3)	21 (6.9)

เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความจำเป็นต้องใส่ฟันเทียมกับสถานะการใส่ฟันเทียม พบว่าผู้สูงอายุในกลุ่มที่มีความจำเป็นต้องใส่ฟันเทียม (มีฟันธรรมชาติน้อยกว่า 20 ซี่และคู่สบฟันหลังเฉพาะฟันแท้ น้อยกว่า 4 คู่สบ) ได้รับการใส่ฟันเทียม 33 คน คิดเป็นร้อยละ 22.3 ของผู้สูงอายุที่มีความจำเป็นต้องใส่ฟันเทียมทั้งหมด และพบว่าความจำเป็นต้องใส่ฟันเทียมมีความสัมพันธ์กับสถานะการใส่ฟันเทียมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value <0.05) โดยผู้สูงอายุที่มีความจำเป็นต้องใส่ฟันเทียม (มีฟันธรรมชาติน้อยกว่า 20 ซี่และคู่สบฟันหลังเฉพาะฟันแท้ น้อยกว่า 4 คู่สบ) มีโอกาสได้ใส่ฟันเทียมเป็น 4.24 เท่าของผู้สูงอายุที่ไม่มีความจำเป็นต้องใส่ฟันเทียม (มีฟันธรรมชาติตั้งแต่ 20 ซี่หรือคู่สบฟันหลังเฉพาะฟันแท้ตั้งแต่ 4 คู่สบ) (95% CI=1.93-10.03, p-value <0.001)

และเมื่อวิเคราะห์กลุ่มย่อย (Subgroup analysis) พบว่า

1) ผู้สูงอายุที่ไม่มีฟันในช่องปาก (สันเหงือกกว้าง) ที่มีความจำเป็นต้องใส่ฟันเทียมทุกคน (ร้อยละ 100) ได้รับการใส่ฟันเทียม ซึ่งไม่สามารถหาความสัมพันธ์และคำนวณค่า OR และ 95% CI ได้ เนื่องจากมีค่า 0 ในกลุ่มเปรียบเทียบ

2) ผู้สูงอายุที่มีฟันธรรมชาติเหลือในช่องปาก 0-12 ซี่ กลุ่มที่มีความจำเป็นต้องใส่ฟันเทียม พบว่าได้รับการใส่ฟันเทียม 30 คน คิดเป็นร้อยละ 69.8 ของผู้สูงอายุที่มีความจำเป็นต้องใส่ฟันเทียมทั้งหมด และพบว่ามีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกลุ่มที่มีความจำเป็นต้องใส่ฟันเทียมมีโอกาสได้ใส่ฟันเทียมเป็น 6.39 เท่าของผู้สูงอายุที่ไม่มีความจำเป็นต้องใส่ฟันเทียม (95% CI=2.36-17.57, p-value <0.001) (ดังตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างความจำเป็นต้องใส่ฟันเทียมกับสถานะการใส่ฟันเทียม (n = 306)

Table 4 Relationship between dental prosthesis need and dental prosthesis status data (n = 306)

Factor	Denture (n) (%)	OR	95% CI	p-value
Dental prosthesis need				
- Yes (<20 teeth and <4 posterior occlusal pairs) (n=148)	33 (22.3)	4.24	1.93-10.03	<0.001
- No (≥20 teeth or ≥4 posterior occlusal pair) (n=158)	10 (6.3)	1		
Subgroup analysis for dental prosthesis need				
0 teeth (Full denture) (n=30)				
- Dental prosthesis need (n=21)	21 (100)	NA	NA	NA
- No dental prosthesis need (n=9)	0	1		
0-12 teeth (n=92)				
- Dental prosthesis need (n=43)	30 (69.8)	6.39	2.36-17.57	<0.001
- No dental prosthesis need (n=49)	13 (26.6)	1		

การอภิปรายผล

จากการศึกษา พบว่าผู้สูงอายุในอำเภอเปือยน้อยมีฟันในช่องปากเฉลี่ย 17.0 ± 9.4 ซี่ต่อคน ซึ่งต่ำกว่าจำนวนฟันโดยเฉลี่ยของผู้สูงอายุ 60-74 ปี ในระดับประเทศและในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ 18.6 และ 21.3 ซี่ต่อคน ตามลำดับ⁴ ด้านจำนวนฟันธรรมชาติที่เหลือในช่องปาก พบว่ามีผู้สูงอายุมีการสูญเสียฟันทั้งปากสูงถึงร้อยละ 9.8 ซึ่งสูงกว่าผลการสำรวจสถานะสุขภาพช่องปากแห่งชาติครั้งที่ 8 ที่ผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการสูญเสียฟันทั้งปาก ร้อยละ 4.1⁴ และสูงกว่าผู้สูงอายุในเขตและนอกเขตเทศบาลขอนแก่นที่มีการสูญเสียฟันทั้งปาก ร้อยละ 3.6 และ ร้อยละ 8.0 ตามลำดับ⁸ และมีผู้สูงอายุที่มีฟันธรรมชาติน้อยกว่า 20 ซี่ และคู่สบฟันหลังเฉพาะฟันแท้น้อยกว่า 4 คู่สบ ถึงร้อยละ 48.4 ใกล้เคียงกับข้อมูลของผู้สูงอายุในเขตอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ที่ร้อยละ 48.29 แต่สูงกว่าผลการสำรวจในระดับประเทศที่ร้อยละ 32.3⁴ และสูงกว่าข้อมูลของผู้สูงอายุในเขตอำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ร้อยละ 35.5¹⁰ (ดังตารางที่ 1) จะเห็นได้ว่าผู้สูงอายุในอำเภอเปือยน้อยมีทั้งการสูญเสียฟันทั้งปากและเหลือฟันธรรมชาติในช่องปากน้อยกว่า 20 ซี่ และคู่สบฟันหลังเฉพาะฟันแท้น้อยกว่า 4 คู่สบเป็นจำนวนมาก ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการเคี้ยวอาหาร การพูดและการออกเสียง ความสวยงาม และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ¹¹ ดังนั้นผู้สูงอายุจากผลการสำรวจนี้จึงควรได้รับการใส่ฟันเทียม

ด้านความจำเป็นต้องใส่ฟันเทียม พบว่ามีผู้สูงอายุที่มีความจำเป็นต้องใส่ฟันเทียมสูงถึง 148 คน คิดเป็นร้อยละ 48.3 ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยความจำเป็นต้องใส่ฟันเทียมของผู้สูงอายุ 60-74 ปี และ 80-85 ปี ในระดับประเทศและในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ⁴ และพบสัดส่วนความจำเป็นต้องใส่ฟันเทียมสูงสุดที่ร้อยละ 18.2 ในฟันเทียมบางส่วนถอดได้ขากรรไกรบนและล่าง อีกทั้งพบว่าความจำเป็นต้องใส่ฟันเทียมในฟันเทียมบางส่วนถอดได้ (118 คน) มีมากกว่าในฟันเทียมทั้งปาก (30 คน) ถึงเกือบ 4 เท่า และหากพิจารณาความต้องการซ่อมแซมฟันเทียมจะพบว่ามีผู้สูงอายุสูงถึง 21 คน คิดเป็นร้อยละ 48.8 ของผู้สูงอายุที่ได้รับการใส่ฟันเทียมทั้งหมด ที่ต้องการซ่อมแซมฟันเทียมเนื่องจากฟันเทียมหลวมหรือหลุดง่าย โดยเฉพาะความต้องการซ่อมแซมฟันเทียมของผู้สูงอายุ 60-79 ปี ซึ่งสูงกว่าผลการสำรวจในระดับประเทศ⁴ (ดังตารางที่ 2) สรุปได้ว่าผู้สูงอายุในอำเภอเปือยน้อยมีความจำเป็นต้องใส่ฟันเทียมในปริมาณมากโดยเฉพาะความจำเป็นต้องใส่ฟันเทียมบางส่วนถอดได้ และมีผู้สูงอายุเกือบครึ่งที่ได้รับการใส่ฟันเทียมไปแล้วควรที่จะได้รับการซ่อมแซมฟันเทียม

เมื่อพิจารณาการใส่ฟันเทียม พบว่ามีผู้สูงอายุได้รับการใส่ฟันเทียมเพียงร้อยละ 14.1 ซึ่งน้อยกว่าผลการสำรวจที่พบว่าผู้สูงอายุ 60-74 ปี ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ได้รับการใส่ฟันเทียม ร้อยละ 18.4⁴ ซึ่งการได้รับการใส่ฟันเทียมในปริมาณน้อยของผู้สูงอายุอาจมาจากความไม่เพียงพอและการเข้าถึงบริการของการจัดบริการใส่ฟันเทียมในสถานพยาบาลเช่นเดียวกับหลายการศึกษา^{12, 13, 14} และหากพิจารณาชนิดของฟันเทียมจะพบว่าผู้สูงอายุได้รับการใส่ฟันเทียมบางส่วนถอดได้ (ร้อยละ 7.2) สูงกว่าการใส่ฟันเทียมทั้งปาก (ร้อยละ 6.9) และเป็นฟันเทียมบางส่วนถอดได้ในขากรรไกรบน (ร้อยละ 5.5) มากกว่าในขากรรไกรล่าง (ร้อยละ 5.2) เช่นเดียวกับข้อมูลของผู้สูงอายุที่ได้รับการใส่ฟันเทียมในอำเภอคำสูง จังหวัดขอนแก่น¹⁵ นอกจากนี้ยังพบว่าผู้สูงอายุมีแนวโน้มของการใส่ฟันเทียมบางส่วนถอดได้และฟันเทียมทั้งปากที่ลดลงเมื่อมีอายุมากขึ้น ซึ่งแตกต่างจากผลการสำรวจระดับประเทศที่พบว่าผู้สูงอายุได้รับการใส่ฟันเทียมทั้งสองชนิดเพิ่มมากขึ้นเมื่อมีอายุมากขึ้น⁴ (ดังตารางที่ 1 และ 3)

หากพิจารณาความจำเป็นต้องใส่ฟันเทียมกับสถานะการใส่ฟันเทียม จากการศึกษาพบว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างความจำเป็นต้องใส่ฟันเทียมกับสถานะการใส่ฟันเทียมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) โดยผู้สูงอายุที่มีความจำเป็นต้องใส่ฟันเทียม (ฟันธรรมชาติน้อยกว่า 20 ซี่ และคู่สบฟันหลังเฉพาะฟันบนน้อยกว่า 4 คู่สบ) มีโอกาสได้ใส่ฟันเทียมเป็น 4.24 เท่าของผู้สูงอายุที่ไม่มีความจำเป็นต้องใส่ฟันเทียม แต่เมื่อพิจารณาการใส่ฟันเทียมยังพบว่าผู้สูงอายุที่มีความจำเป็นต้องใส่ฟันเทียมไม่ถึง 1 ใน 4 (ร้อยละ 22.3) ที่ได้รับการใส่ฟันเทียม และมีถึงร้อยละ 77.7 ที่ยังไม่ได้รับการใส่ฟันเทียม หากพิจารณาผู้สูงอายุที่มีฟันธรรมชาติเหลือในช่องปาก 0-12 ซี่ หรือมีการสูญเสียฟันธรรมชาติมากกว่า 16 ซี่ขึ้นไป ซึ่งควรได้รับการใส่ฟันเทียมทดแทนฟรีในสถานพยาบาลภาครัฐตามโครงการ “ฟันเทียมพระราชทาน” เพื่อช่วยแก้ปัญหาส่งเสริม และฟื้นฟูสุขภาพช่องปากของผู้สูงอายุให้ดีขึ้น โดยดำเนินโครงการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 จนถึงปัจจุบัน¹⁶ พบว่าผู้สูงอายุที่มีความจำเป็นต้องใส่ฟันเทียม (ฟันธรรมชาติเหลือในช่องปาก 0-12 ซี่) ได้รับการใส่ฟันเทียมร้อยละ 69.8 และมีโอกาสได้ใส่ฟันเทียมเป็น 6.39 เท่าของผู้สูงอายุที่ไม่มีความจำเป็นต้องใส่ฟันเทียม แต่ยังมีผู้สูงอายุที่มีความจำเป็นต้องใส่ฟันเทียมอีกถึงร้อยละ 30.2 ที่ยังไม่ได้รับการใส่ฟันเทียม (ดังตารางที่ 4) ดังนั้นการจัดบริการใส่ฟันเทียมที่มีความเพียงพอและเพิ่มการเข้าถึงการจัดบริการใส่ฟันเทียมในผู้สูงอายุ จึงเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้ผู้สูงอายุในอำเภอเปือยน้อยที่มีความจำเป็นต้องใส่ฟันเทียมได้รับการให้บริการใส่ฟันเทียมอย่างเหมาะสม นอกจากนี้อาจมีปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลต่อการได้รับการใส่ฟันเทียม เช่น การได้รับข้อมูลและแรงสนับสนุนจากทันตบุคลากร^{17, 18, 19} เป็นต้น

ข้อจำกัดในการศึกษาครั้งนี้ คือ เป็นการศึกษาเฉพาะในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพียงพื้นที่เดียวเท่านั้น ซึ่งสะท้อนข้อมูลความจำเป็นต้องใส่ฟันเทียมและสถานะการใส่ฟันเทียม รวมถึงปัจจัยที่อาจส่งผลต่อการได้รับการใส่ฟันเทียมของผู้สูงอายุในพื้นที่ อาจยังไม่สามารถนำผลการศึกษาไปอ้างอิงในภูมิภาคอื่น ๆ หรือในระดับประเทศได้ เช่นเดียวกับการศึกษา Azevedo JS และคณะ²⁰ ที่พบว่าภูมิภาคที่แตกต่างกันจะมีการใช้งานฟันเทียมและความจำเป็นในการใส่ฟันเทียมที่แตกต่างกันรวมถึงปัจจัยของการใช้บริการทันตกรรม ส่วนข้อเสนอแนะในการศึกษาต่อไป คือ การประเมินความจำเป็นต้องใส่ฟันเทียมระหว่างทันตแพทย์กับผู้สูงอายุในพื้นที่ เพื่อให้เห็นถึงมุมมองด้านความจำเป็นในการใส่ฟันเทียมร่วมกัน รวมถึงรับรู้ปัญหาตามสภาพความเป็นจริงและตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุในแต่ละราย อีกทั้งศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลการเข้ารับบริการใส่ฟันเทียมของผู้สูงอายุในพื้นที่ เพื่อเข้าใจสถานการณ์ด้านการเข้ารับบริการใส่ฟันเทียมและนำมาซึ่งการพัฒนารูปแบบการให้บริการใส่ฟันเทียมต่อไปในอนาคต

บทสรุป

ความจำเป็นต้องใส่ฟันเทียมของผู้สูงอายุในอำเภอเปือยน้อย จังหวัดขอนแก่น มีปริมาณมากแตกต่างจากการได้รับการบริการใส่ฟันเทียมที่ยังคงมีน้อย แม้ว่าจะมีการให้บริการใส่ฟันเทียมในสถานบริการทันตกรรมภาครัฐ ดังนั้นการจัดบริการใส่ฟันเทียมที่มีความเพียงพอให้แก่ผู้สูงอายุที่มีความจำเป็นยังคงเป็นสิ่งสำคัญ รวมถึงการให้ข้อมูลและแรงสนับสนุนจากทันตบุคลากร เพื่อให้ผู้สูงอายุในพื้นที่ที่มีฟันเทียมใช้งานสามารถเคี้ยวอาหาร พูดและออกเสียงได้ เพิ่มความสวยงาม และมีคุณภาพชีวิตที่ดี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ด้านการจัดบริการ

- ควรเพิ่มการให้บริการใส่ฟันเทียมเชิงรุกในชุมชน โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีฟันธรรมชาติ น้อยกว่า 20 ซี่และคู่สบฟันหลังเฉพาะฟันแท้น้อยกว่า 4 คู่สบ

- จัดระบบการติดตามและซ่อมแซมฟันเทียมอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากพบความต้องการซ่อมแซมฟันเทียมสูง

- พัฒนาระบบการนัดหมายและการเข้าถึงบริการที่สะดวกสำหรับผู้สูงอายุ

ด้านการสื่อสารและให้ความรู้

- จัดทำฐานข้อมูลผู้สูงอายุที่มีความจำเป็นต้องใส่ฟันเทียมเพื่อวางแผนการให้บริการเชิงรุก
- ให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุและญาติเกี่ยวกับความสำคัญของการใส่ฟันเทียมและการดูแลรักษา
- สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิการรักษาและการเข้าถึงบริการใส่ฟันเทียม

เอกสารอ้างอิง

1. พวงชมพู โจนส์. สังคมผู้สูงอายุ: โอกาสและความท้าทายทางธุรกิจ. *วารสารธุรกิจปริทัศน์*. 2561; 10(1); 1-6.
2. พวงทอง ไกรพิบูลย์. *โรคของช่องปากและฟัน*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์สุขภาพ อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง; 2556.
3. ปณิธาน สนพะเนา. วิธีการดูแลสุขภาพช่องปากของผู้สูงอายุ. *วารสารวิจัยและพัฒนา ด้านสุขภาพสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา*. 2562; 5(1): 4-12.
4. สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย. *รายงานผลการสำรวจสภาวะสุขภาพช่องปากแห่งชาติ ครั้งที่ 8 ประเทศไทย พ.ศ. 2560*. กรุงเทพฯ: บริษัท สามเจริญพาณิชย์ (กรุงเทพ) จำกัด; 2561.

5. โรงพยาบาลเป็ยน้อย จังหวัดขอนแก่น. **รายงานการเข้ารับบริการใส่ฟันเทียมของผู้สูงอายุในโรงพยาบาลเป็ยน้อย อำเภอเป็ยน้อย จังหวัดขอนแก่น ในปีงบประมาณ 2564**. ขอนแก่น; 2565.
6. โรงพยาบาลเป็ยน้อย. **รายงานจำนวนผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปในอำเภอเป็ยน้อย จังหวัดขอนแก่น วันที่ 1 ตุลาคม 2565**. ขอนแก่น: โรงพยาบาลเป็ยน้อย; 2565.
7. สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย. **แบบบันทึกสภาวะช่องปากผู้สูงอายุ [อินเตอร์เน็ต]**. นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข; 2565 [เข้าถึงเมื่อ 12 ต.ค. 2565]. เข้าถึงได้จาก: https://ppdental.anamai.moph.go.th/elderly/data/record_052005.doc
8. กนกกร โพธิ์ศรี, เกรียงศักดิ์ เวทีวุฒาจารย์. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสูญเสียฟันของผู้สูงอายุที่มีอายุช่วง 60-74 ปี ในเขตและนอกเขตเทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. **วารสารทันตภิบาล**. 2558; 26(2): 73-86.
9. อรพรรณ นามมนตรี, ธัญวรัตน์ เทียงธรรม, สุพิชญา ภิรมจิตร, เสาวลักษณ์ ชมพูทัศน์, ณัฐกฤตา ผลอ้อ. ความชุกและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสูญเสียฟันในผู้สูงอายุ เขตอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น. **วารสารทันตภิบาล**. 2566; 34(2): 97-109.
10. กาญจนา หนูแก้ว, บงกช เหลืองศรีสง่า, ศุภศิลป์ ติรรักษา, วิภาดา จิตรปรีดา, เลียนภา โคตรแสน, รัฐติภรณ์ ลีทองดี. คุณภาพชีวิตในมิติสุขภาพช่องปากและพฤติกรรมด้านทันตสุขภาพที่มีความสัมพันธ์กับการสูญเสียฟันของผู้สูงอายุในเขตอำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์. **วารสารศูนย์อนามัยที่ 7 ขอนแก่น**. 2562; 12(1): 77-93.
11. นภาพร ศรีบุญเรือง. การศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการใช้ฟันเทียมพระราชทานและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุภายใต้โครงการฟันเทียมพระราชทานอำเภอเมือง ลำปาง **[วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต]**. ลำปาง: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์; 2559.
12. อุดมพร ทรัพย์บวร. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้บริการทันตกรรมของผู้สูงอายุ ในเขตตำบลนครชัยศรี อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม. **วารสารแพทย์เขต 4-5**. 2561; 37(4): 306-17.
13. มารุต ภูเพ็ญยด, ณปภา ประยูรวงษ์. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงบริการทันตกรรมของผู้สูงอายุ จังหวัดสุพรรณบุรี. **ศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**. 2561; 18(2), 66-75.
14. สุภาพร แสงอ่วม, นิทรา กิจธีระวุฒิวงษ์, ภูติห เตชาดิวัฒน์, ชญานินท์ ประทุมสูตร, กันยารัตน์ คอวนิช. ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการเข้าถึงบริการทันตกรรมของผู้สูงอายุในเขตภาคเหนือตอนล่าง ประเทศไทย. **เชียงใหม่ทันตแพทย์สาร**. 2558; 36(1): 53-61.
15. รัชนิวรรณ ภูมิสะอาด, วรยา มณีลังกา. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มาใช้บริการทำฟันเทียม ณ โรงพยาบาลช้างสูง อำเภอช้างสูง จังหวัดขอนแก่น. **วารสารทันตภิบาล**. 2564; 32(1): 89-102.
16. สสภาพร จันทร. คุณภาพชีวิตที่สัมพันธ์กับสุขภาพช่องปากของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลฉะเชิงเทรา. **วิทยาสารทันตสาธารณสุข**. 2551; 13(3): 158-68.
17. นิลุบล ดีพลกรัง. ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าถึงบริการทันตกรรมภาครัฐของผู้สูงอายุในเขตอำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น. **วารสารสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น**. 2564; 3(1): 1-20.
18. เทพฤทธิ์ ไตรพิน. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใส่ฟันเทียมของผู้สูงอายุ อำเภอลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร **[วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต]**. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร; 2564.

19. Oliveira AMG, Carneiro JDB, Ambrosano GMB, Meneghim MC. Selfperception on the institutionalized elderly need of dental prosthesis. *Pesqui Bras Odontopediatria Clín Integr.* 2020; 20: e4146.
20. Azevedo JS, Azevedo MS, Oliveira LJC, Correa MB, Demarco FF. Needs for dental prostheses and their use in elderly brazilians according to the national oral health survey (SBBrazil 2010): Prevalence rates and associated factors. *Cad Saude Publica.* 2017; 33(8): e00054016.